

Dorota Dziamska

Metoda origami – baje w przedszkolu

Wykorzystanie sztuki origami do budowy metod systemu „Edukacja przez ruch”

Origami to sztuka składania papieru według określonych, przyjętych reguł. Malarstwo także jest sztuką, a w zależności od przyjętych reguł określających sposób malowania malarstwo dzielimy na różne techniki malarskie. Sztuka origami też dzieli się na wiele technik składania papieru, które mogą stać się bardzo cennym narzędziem wspierania edukacji.

Origami nie jest metodą, jest sztuką. Specyficzne wykorzystanie sztuki origami, spełniające warunki potrzebne do tego, aby konkretne intencjonalne działanie stało się metodą, tworzy metodę wykorzystania technik sztuki origami w edukacji.

*Kiedy używamy dwojga
rąk, nasze serca
napelniają się pokojem¹*

Akira Yoshizawa

W systemie „Edukacja przez ruch” wykorzystujemy wybrane techniki sztuki origami. Techniki składania form przestrzennych: origami z kwadratu, koła, trójkąta równobocznego, a także z prostokąta i innych płaszczyzn nieforemnych są stosowane w metodzie origami – story. Techniki składania form płaskich: origami z koła, kwadratu, trójkąta równobocznego, a także techniki kiri – origami płaskie są stosowane w metodzie origami – baje.

Składanie wybranych modeli stosujemy jako elementy metod systemu EPR, jeżeli np. prostota lub użyteczna cecha formy użytej podczas zajęć usprawnia uczenie się. Takim modelem jest szafa czy bardziej zaawansowana forma zwana równoważnym wachlarzem, które stosujemy w metodzie dynamicznych rekwizytów systemu „Edukacja przez ruch”.

Fot. 1. Równoważny wachlarz i tzw. szafa

Symptomatyczną cechą dzieci jest pragnienie, aby wszystko, co powstaje w wyniku aktywności ich rąk, natychmiast było postawione w przestrzeni trójwymiarowej. Dziecko, będąc przeciwieństwem przestrzennym, a nie płaskim, chce zabudowywać przestrzeń wokół siebie także modelami przestrzennymi. Dlatego gdy rysuje obrazki, lubi, aby je zawieszać na ścianie lub po zagięciu zakładek ustawiać na stole. Obserwując dzieci podczas procesu składania, szczególnie gdy czynią to samodzielnie, możemy odkryć ich oczekiwania dotyczące tworzenia technologii, planowania procesu zabudowy przestrzeni, a także ich dziecięce sposoby radzenia sobie ze składaniem lub z samym procesem uczenia się poprzez składanie.

Obserwacja aktywności dzieci podczas procesu składania papieru potwierdza istnienie trzech naturalnych strategii uczenia się dzieci, odkrytych i zdefiniowanych w XX w. przez prof. R. Więckowskiego¹.

Origami płaskie z koła

Technika składania modeli z płaszczyzn w kształcie koła ma swoje zasady. To nie wyklejanka, ale konstrukcja modelu z najmniejszej możliwej lub trafnej, nieprzesadnej liczby poskładanych kół. Jeżeli przyjmujemy, iż modelem jest liść, to drzewo na gałęziach powinno mieć liście będące tym modelem, a nie liście, które będą różnymi modelami. Jeżeli modelem jest morze, to nie wyklejamy przesadnie fal jako łańcuszka małych poskładanych kótek, tylko ograniczamy liczbę kół przez zastosowanie płaszczyzn origami o większej powierzchni. Dlaczego? Istotą origami jest odpowiednie złożenie tworzące docelowy kształt oraz zestawienie pozaginanych kół w formę tworzącą kształt, a nie liczba użytych do składania płaszczyzn. Origami płaskie z koła jest techniką, która umożliwi dzieciom samodzielną pracę i podjęcie aktywności według naturalnych strategii uczenia się. Każdą strategią dziecko posługuje się zgodnie ze swoimi oczekiwaniami.

Strategia percepcyjno-odtwórcza

Dziecko w tej strategii patrzy na model, dotyka, odgina koła, zagina, podpatruje i decyduje, iż chce model zrobić dokładnie tak samo jak na obrazku. Zatem jego osiołek powstanie jako wynik edukacji po śladzie wzoru. Mówimy o takiej edukacji jako o mechanizmie naśladownictwa. Nie wszystkie dzieci wybierają taką strategię. Nie wszystkim jest potrzebna w danym momencie.

Strategią percepcyjno-odtwórczą posługują się także osoby dorosłe, które podejmują się np. składania modeli przestrzennych za pomocą instrukcji, schematu lub nawet opisu sposobu składania. Wbrew pozorom strategia percepcyjno-odtwórcza, choć nie jest twórcza, wymaga od osoby składającej dużej koncentracji i podjęcia wielu czynności na poziomie praktycznym (wykonawczym) i intelektualnym. Składające dziecko uczy się wielu ważnych dla samego procesu uczenia się czynności. Podczas składania modelu obserwuje, manipuluje, porównuje koła, klasyfikuje, szacuje, przelicza, nawet bada, przykładając uchwycone w ręce koła do łuków czy krawędzi form w modelu, aby przez takie zbadanie realnego obrazu podjąć stosowne decyzje o własnym działaniu. Istotnym elementem działania dziecka jest samo planowanie czynności składania, konstrukcji i przyklepania. Origami płaskie z koła realizowane za pomocą strategii percepcyjno-odtwórczej to przede wszystkim wielokierunkowa aktywność

matematyczna dziecka, której efektem – dziełem staje się wykonany model, a konsekwencją rozwojową – integracja trzech poziomów władz poznawczych.

Fot. 2. Osiołek

Brawo! Dziecko wykonało osiołka według strategii percepcyjno-odtwórczej, zainspirowane prosi jednak o dodatkowe koła, pyta, czy może zrobić osiołkowi większą łąkę. Dziecko prosi o wyjaśnienia, rozmawia, przekształca obrazek, przetwarza informacje. Jest gotowe, aby pracować inną strategią – percepcyjno-wyjaśniającą.

Strategia percepcyjno-wyjaśniająca

Dziecko w tej strategii patrzy na model, dotyka, odgina koła, zagina, podpatruje, bada, decyduje, iż model nieco przekształci, np. odwróci, zmniejszy, powiększy czy zmieni kolor wybranych jego elementów. Zatem Paddington powstanie jako wynik aktywności, uczenia się poprzez przekształcenie. Jest to druga naturalna strategia uczenia się dzieci. Nie wszystkie dzieci wybierają taką strategię. Nie wszystkim jest potrzebna w danym momencie.

Strategią percepcyjno-wyjaśniającą posługujemy się także my, dorośli, gdy chcemy np. w swej pracy zawodowej z jednej strony dostosować się do obowiązujących regulaminów, a z drugiej zagwarantować sobie miejsce na własną twórczość. Dopytujemy, uzgadniamy, co musi być wykonane, oczekujemy na wyjaśnienia. Strategia ta jest aktywnością, która poprzedza rzeczywiste akty twórcze, dziecko przekształca bowiem model, samo odkrywa problem, jakim jest sposób przekształcania, a jednocześnie rozwiązuje go poprzez samodzielną eksplorację i eksperymentowanie. Paddington pozostaje rozpoznawalny jako Paddington, jest jednak nieco inaczej skonstruowany.

Fot. 3. Paddington

Fot. 4. Bagażnik Paddingtona i kot

Brawo! Dziecko wykonało Paddingtona według strategii percepcyjno-wyjaśniającej. Trzymając tajemniczy układ kół w dłoniach, podchodzi do nauczyciela. „Czy Pani wie, że na bagażniku Paddingtona śpi taki malutki kot?” Z uwagi na swe odkrycie prosi o dodatkowe koła i wykonuje zupełnie nowe obrazki. Dziecko w sposób naturalny wchodzi w kolejną strategię – percepcyjno-innowacyjną.

Wypowiedź dziecka wskazuje, że dziecko chce do swojej pracy włożyć nie tyle własne doświadczenie, ile odkrycie na poziomie manipulacji obrazami umysłowymi z jednoczesnym nadaniem znaczenia tymże obrazom. Dziecko odkrywa sposób na wykonanie śpiącego kota i natychmiast chce się tym odkryciem podzielić. Tworzy model, innowacyjne dzieło, które jest wynikiem rzeczywistej ekspresji twórczej dziecka.

Niezmiernie ważnym aspektem składania papieru jest możliwość wykorzystania w procesie uczenia etapów składanego modelu jako narzędzi wspierania rozwoju, nie wyłącznie w obszarze poznawczym, ale także w obszarach fizycznym, emocjonalnym i społecznym. Etapy składania modelu tworzą

bowiem okazje do uczenia, z których wyprowadzamy sytuacje edukacyjne, czasami nawet bardziej inspirujące niż sam docelowy model. Ważny jest zatem proces składania, a nie sam model, ważny jest proces przekształcania, przetwarzania i tworzenia informacji nowych, ważna jest każda czynność, podczas której dziecko nadaje znaczenia samej czynności, jak i każda forma będąca efektem wykonanych czynności. Formom dziecko także nadaje znaczenia w zabawie.

Niezależnie od tego, jakimi technikami sztuki origami pracujemy z dziećmi, etapowość składania staje się możliwością np. do konstruowania rytmów w lawicy ryb, barwienia kół, aby uzyskać kolor i fakturę przypominającą upierzenie niełota kiwi, przekształcenia prostego modelu drzewa w model drzewa ośnieżonego. Zatem origami jest zaproszeniem do posłużenia się taką strategią działania, którą wybierze indywidualnie dziecko lub którą wybiorą dzieci jako grupa. Mogą to być strategie percepcyjno-odtwórcza lub percepcyjno-wyjaśniająca wskazane przeze mnie już wcześniej. Obydwie prowadzą do kolejnej, bardzo istotnej dla rozwoju dzieci strategii – percepcyjno-innowacyjnej. To ona stanowi o istocie kształcenia zintegrowanego.

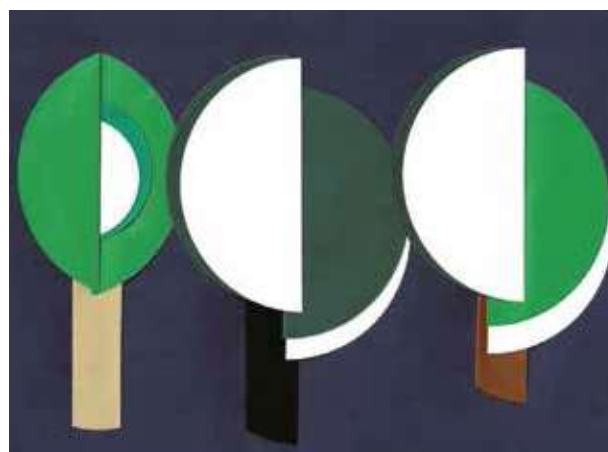
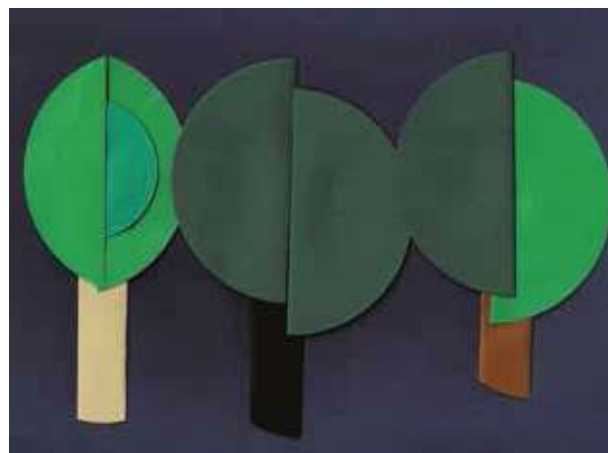
Strategia percepcyjno-innowacyjna

W tej strategii dziecko patrzy na model, dotyka, odgina, zagina, podpatruje, bada, decyduje, iż eksplorowany model jest jedynie inspiracją do utworzenia czegoś zupełnie innego. Na przykład zielone drzewko wykonane w technice origami płaskie z koła staje się punktem odniesienia do skonstruowania zimowego lasu okrytego śnieżną pierzynką. Jest to trzecia naturalna strategia uczenia się dzieci. Nie wszystkie dzieci wybierają taką strategię. Nie wszystkim jest ona potrzebna w danym momencie.

Strategia ta jest istotą kształcenia zintegrowanego, wskazuje na dojrzałość dziecka w procesie uczenia się oraz samodzielne kierowanie tym procesem. Jako paradygmat reprezentuje pedagogiczną myśl konstruktywistyczną, przede wszystkim jednak uzasadnia istnienie pedagogiki oczekiwań dziecka. To dziecko ma oczekiwanie, iż skorzysta z danych dotyczących konstrukcji drzewa, aby zrobić zimowy las. Podążając za swym oczekiwaniem, przekształca i przetwarza informacje oraz tworzy informacje nowe. Wychodzi w swej aktywności „poza dostarczone informacje”.

Według prof. Ryszarda Więckowskiego strategia percepcyjno-innowacyjna jest najbardziej charakterystycznym i najważniejszym paradygmatem kształcenia zintegrowanego.

Choć w naturalny sposób łatwo ją dostrzec podczas aktywności dzieci posługujących się sztuką origami, dotyczy ona każdej podejmowanej przez dzieci aktywności.

Fot. 5–6. Las i zimowy las

Brawo! Odkryłeś sposób na wykonanie zimowego lasu? Jesteś artystą, stworzyłeś nowy model zimowego drzewka.

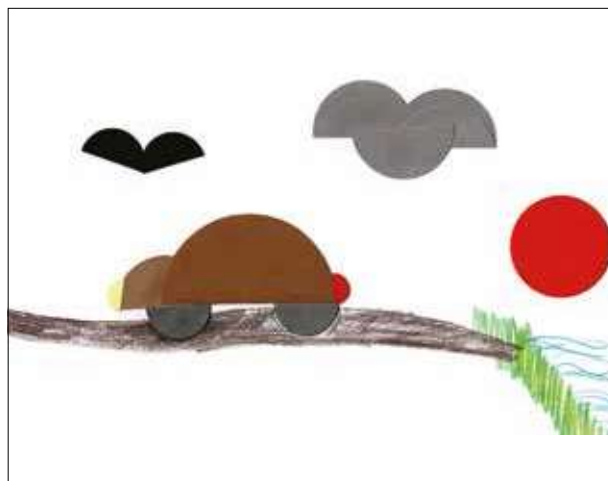
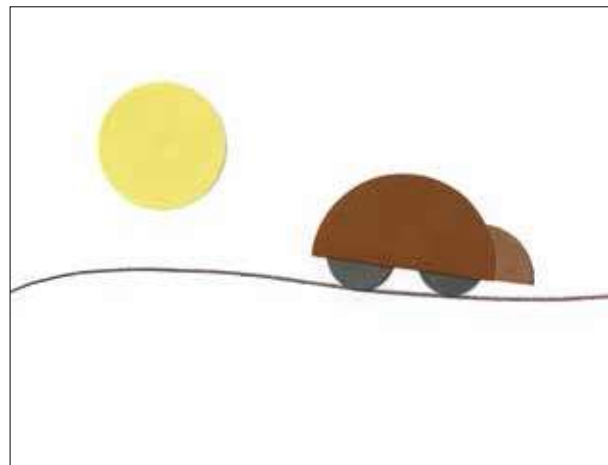
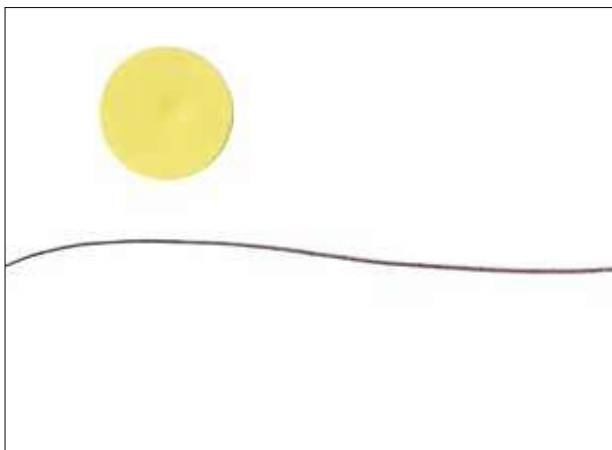
Dzięki wskazanym przez prof. R. Więckowskiego strategiom wiemy, iż warto wykorzystać etapowość sztuki origami do tworzenia sytuacji edukacyjnych, w których dzieci zaangażowane wielozmysłowo odkryją użyteczność wykonywanych dzieł, a tworząc ciągi sytuacji w zabawie, wskażą tę użyteczność, bo zastosują to, co skonstruowały, w konkretnej nowej sytuacji, której nadadzą znaczenie. Obserwując czynność składania i towarzysząc dziecku w procesie nadawania znaczeń nowym dziełom, odkrywamy, jak ważny dla dziecka jest ten proces. To dzięki nadawaniu znaczeń dziecko czuje swą ważność, oryginalność, niepowtarzalność, odczuwa realne możliwości swego działania i sens tego, co robi, a poczucie sprawstwa, sukcesu jako osiągnięcie buduje motyw do podejmowania kolejnych aktywności.

Metoda origami – bajki

Płaskie techniki sztuki origami są wykorzystywane w metodzie origami – bajki. To jedna z pierwszych metod systemu „Edukacja przez ruch”, która powstała z myślą o wsparciu aktywności językowej dzieci w przedszkolu, a także w klasach młodszych. Metoda dzieli się na dwie kategorie: origami – bajki postępujące i origami – bajki wynikowe. Podstawą do budowy metody jest zawsze opowiadanie, historia lub układ krótkich, spójnych logicznie, postępujących zdarzeń oraz wybrana rodzina form origami, która może stać się praktyczną reprezentacją pojęć i związków pomiędzy pojęciami użytymi w wymienionych tekstach kultury. Metoda opiera się na lingwistycznej teorii nauki czytania prof. Reginy Pawłowskiej², wspiera rozwój wyobraźni i języka dzieci. Ruch, rytm, eksploatacja przestrzeni, czytanie obrazami, zabudowa przestrzeni prostym modelem origami prowadzi do konstrukcji własnej książeczki do czytania i opowiadania. Starsze przedszkolaki, a także uczniowie klas pierwszych w książeczkach zapisują już pierwsze wyrazy lub zdania, czasami wklejają wydrukowane i stosownie ułożone przygotowane przez nauczyciela małe karteczki z potrzebnymi wyrazami.

Słonko nad drogą (droga – dzieci idą po szerokiej szarfie lub szerokim pasku papieru, drodze narysowanej kredą na asfalcie, po dywanie w śladzie/dzieci idą jeszcze raz, trzymając nad głową piłkę – słonko/przejście po drodze jest uzupełniane swobodnym brykaniem wkoło/gdy nauczyciel mówi: *Słonko nad drogą świeci*, dzieci ustawiają się i kolejno przechodzą po drodze z piłką/dzieci rysują drogę, chwytają papierowe kółko, przyklejają jako słonko na kartę pracy).

Jedziemy na wycieczkę samochodem (dzieci biegają/jeżdżą z kółkiem plastikowym, z sersem, ringiem dowolnie po sali/ /gdy nauczyciel mówi: *Słonko nad drogą świeci*, dzieci ustawiają się i kolejno jadą po drodze, kierując kierownicą/

Fot. 7–10. Origami – bajka

/dzieci rysują drogę, przyklejają słonko, składają model samochodu, przyklejają na drogę).

Spotkanie z kumkającą żabką (dzieci jeżdżą z kółkiem plastikowym, z sersem, ringiem dowolnie po sali/gdy nauczyciel mówi: *Słonko nad drogą świeci*, dzieci ustawiają się i kolejno jadą po drodze, kierując kierownicą/przy

końcu drogi oddają nauczycielowi kółka i wskakują do stawu, np. na dywan, skaczą jak żabki i pływają jak żabki/ /nauczyciel demonstruje prosty model żabki, dzieci kreślą drogę, przylepiają słonko, samochód i żabkę – wszystkie modele dzieci interpretują).

Powrót do domu (dzieci skaczą jak żabki, pływają jak żabki na dywanie/stawiają rytmiczną kropkę paluszkami po dywanie – deszcz, np. do melodii EPR CD VII/8³, szybko i kolejno odbierają kółka plastikowe od nauczyciela i wolno jadą po drodze samochodem do domu/rysują drogę, nakleją słonko, samochody, chmury, stawiają rytmiczną kropkę lub kreskę, czyli rysują deszcz).

Przedstawiona powyżej opowieść baha jest zawsze ilustrowana tzw. rodziną origami, a nie obojętnie jakimi modelami origami. Dlaczego? Jest to zasada prowadząca dziecko do rozwoju kompetencji, czyli złożone kółko raz, np. na połowę, jest stosowane w każdej następnej sytuacji jako umiejętność, którą dziecko doskonalili, ale przede wszystkim stosuje w sytuacji nowej. Ta prostota daje jednocześnie dziecku możliwość analizy matematycznej, liczenia, szacowania, porównywania, tworzenia wielu modeli za przyczyną jednego złożenia. Ta prostota pomaga w procesie rozumienia pojęć, a jest ich dużo na wskazanych obrazkach: słonko, chmura, samochód, koło samochodu, okno samochodu, żabka, oczy żabki, uśmiech żabki. Dzieci składają, kleją, rysują i mówią o tym, co robią. Rozmawiają. Złożoną z czterech elementów książeczkę dziecko zabiera do domu, aby wraz z rodzicami porozmawiać o tym, co się zdarzyło w przedszkolu, by pokazać swoje dzieła. Dziecko ma w domu mówić, a rodzice powinni posłuchać, zadać pytanie, pochwalić, pogratulować.

Kolejne zdarzenia to tzw. postępowanie w akcji, stąd na kartach pracy – zabawy są postępujące zdarzenia. Baha taka jest tzw. bają postępującą. Metoda origami – baję postępującą wykorzystuje techniki płaskie sztuki origami, a także techniki płaskie o nazwie kiri – origami płaskie, czyli techniki z wykorzystaniem nacięcia. W metodzie origami baję dzieci stosują zasady sztuki składania papieru, które porządkują same zajęcia oraz tworzą harmonię i piękno na obrazkach dzieci.

Origami – sztuka z zasadami. Techniki płaskie

1 Wskazówka pierwsza – zasada jednego zgięcia w dowolnym miejscu na płaszczyźnie origami.

Aby zachęcić dzieci do działania z papierowymi płaszczyznami, nauczyciel organizuje na wstępie zabawę interakcyjną z wykorzystaniem danej płaszczyzny. Na przykład rozrzuca kolorowe koła i zachęca dzieci do poszukiwania żółtego. Razem z dziećmi nadaje znaczenie formie, np. słonko. Dzieci swobodnie chodzą, szukają, przesuwiają koła i je chwytają. Zaczyna się rozmowa, bardzo swobodna i spontaniczna. Wszystkie dzieci się cieszą, bo każde znalazło słonko dla siebie.

Już ta prosta zabawa wspiera rozwój wyobraźni u trzylatków, aby jednak doświadczyć podstawowego elementu sztuki origami, trzeba zgiąć koło, ale tylko raz, w dowolnym miejscu. To jedno zgięcie jest pewną nową czynnością, która jest dla dziecka bardzo wartościowa. Dziecko poznaje nowy ruch, odkrywa, iż papierowa forma zmienia kształt, cieszy się, zdumiewa, rozmawia i nadaje znaczenie swemu odkryciu. Nauczyciel oczywiście pomaga w pierwszych krokach nadawania znaczeń, sam zachwycając się dziełami dzieci. Wasze kółka to teraz żółty księżyc, prawda?

2 Wskazówka druga – zasada najpierw składam, komponuję, później przyklejam na zakładki niewielką ilością kleju.

Nauczyciel kontynuuje zajęcia, proponuje, aby dzieci manipulowały papierową formą. Wypowiada słowa „słonko” lub „księżyc”, a przedszkolaki raz odginają, a raz zaginają zakładkę. Powtarzanie tych czynności dostarcza im wiele radości, a także prowadzi do zapamiętania, która część jest zakładką. Ten konstrukcyjny element zajęcia jest bardzo ważny, aby dzieci odkryły, iż zakładki są po to, by na nich postawić kropelkę kleju. To część, którą papierowa forma będzie przylegać do tła.

3 Wskazówka trzecia – zasada jednego zgięcia w wyznaczonym na płaszczyźnie origami miejscu.

Gdy dzieci opanują składanie jednego zgięcia w dowolnym miejscu, nauczyciel zaprasza je do złożenia koła dokładnie na pół. Składanie płaszczyzn origami w wyznaczonym miejscu doskonalili sprawność motoryczną, ma także wielkie znaczenie propedeutyczne w odniesieniu do kształtowania wybranych pojęć matematycznych. Czy zatem może stać się papierowe koło zgięte dokładnie na pół? Dzieci same mogą odkrywać znaczenie. To może być łódka, a także liść... Pomysły dzieci czasami są zaskakujące. Nauczyciel natomiast zachęca dzieci, aby poskładały na pół wiele kół mniejszych i większych. Demonstruje dzieciom pierwszy wybrany model techniki origami płaskie z koła.

4 Wskazówka czwarta – zasada samodzielnej manipulacji modelem – poznawanie przez dotyk.

Model powinien być wykonany jako forma wzoru, ale najlepiej w kilku odstonach: miś mniejszy, miś większy, a także miś w innych kolorach. Dzieci, manipulując kotami modelu, poznają jego strukturę i wybierają samodzielnie kółka potrzebne do konstrukcji misia. Nauczyciel wspiera działania dzieci i zachęca do konstrukcji własnego misia. Każde dziecko ma prawo zmienić liczbę kół i ich kolory do budowy swojej formy, także wielkość kół zmienia według własnych oczekiwań. Każde dziecko stosuje natomiast poznane wcześniej zasady konstrukcyjne techniki origami płaskie z koła. Misie dzieci znacznie różnią się od modelu wyjściowego nauczyciela, przemawia przez nie jednak ład i harmonia jako wynik zastosowanych zasad.

Zabawa z misiem to już duże zajęcie, w którym dzieci składają, wybierają, manipulują, rozmawiają, patrzą, segregują, kleją oraz wykonują wiele czynności praktycznych, a także intelektualnych indywidualnie oraz w zespole. Możliwość wykonywania tych wszystkich czynności tworzy pole wsparcia całościowego rozwoju dziecka. Miś najmłodszych dzieci w przedszkolu nie powstaje podczas jednego zajęcia. Dzieci najpierw odkrywają słonko, potem księżyc, a wykorzystując sposób ich zrobienia, stopniowo, małymi etapami wyczarowują postać misia. Dzięki zasadom techniki origami płaskie z koła staje się narzędziem pracy podczas kilku spotkań dzieci w przedszkolu. Te same zasady stosujemy w pracy z dziećmi np. szkolnymi przy użyciu np. techniki origami płaskie z kwadratu.

5 Wskazówka piąta – zasada pracy rodzinami origami – poznawanie geometrii płaszczyzn wykorzystywanych do składania.

Aby dzieci nie miętosły papieru, zawsze znajdzie się bowiem w grupie takie dziecko, dla którego papier nie jest przyjemnym tworzywem (np. dzieci nadwrażliwe na dotyk, dzieci z problemami w rozwoju poczucia tożsamościowych, w tym z małym poczuciem sukcesu, sprawstwa czy nawet integralności, spójności własnej itd.), dzieci, które składają byle jak, a w zasadzie kontestują to, co robią, z różnych przyczyn rozwojowych lub demonstracyjnie, zamiast składać, wycinają, trzeba stopniowo zachęcić je do składania o charakterze uspokajającym, prostym i docelowo sensownym dla tego samego dziecka i dla grupy dzieci. Składanie może mieć charakter formacyjny, wychowawczy, a nie tylko poznawczy. Pozwalamy dziecku indywidualnie

Origami – baję wynikowe to także metoda oparta na opowieści nauczyciela, która powstaje nie z uwagi na jego plan, ale jako wynik połączenia opowieści dzieci o swoich dziełach, małych obrazkach.

składać, jak samo chce, aby dokonać diagnozy jego rozwoju. Organizujemy także składanie jako zadanie dla grupy dwojga lub trojga dzieci, w której dzieci, już współdziałając, przyjmą zasadę pracy rodzinami origami, czyli ich modele będą zbudowane na podstawie podobnych złożań, np. koło, koło złożone na pół, koło złożone na pół i jeszcze raz na pół. Finalnie formy skonstruowane przez dzieci będą inne, ale ich budowa będzie się opierać na podobnych złożeniach. Takie obrazki można zestawić ze sobą, tworząc np. sytuację edukacyjną według metody origami – baję wynikowe.

Origami – baję wynikowe to także metoda oparta na opowieści nauczyciela, która powstaje nie z uwagi na jego plan, ale jako wynik połączenia opowieści dzieci o swoich dziełach, małych obrazkach. Dzieła dzieci nauczyciel łączy opowiadaniem we wspólną kartę pracy zachęcającą dzieci do interpretacji ruchowej znaczeń powstałych na obrazie. Dziecko nie zabiera do domu książeczki, aby opowiadać, co robiło w przedszkolu, ale bawi się, opowiadając dzieciom przedszkolnym, co widzi na obrazie. Wynik aktywności dzieci jest obrazem, który staje się przyczyną do opowiadania.

W bieżącym roku przybliżę Państwu istotę metody origami – baję, która jest częścią systemu „Edukacja przez ruch”. W każdym odcinku artykułów o metodzie przedstawię konkretny jeden przykład baj, założenia metody i wskazówki, jak budować zdarzenia edukacyjne, wykorzystując etapowość procesu składania papieru. ■

Dorota Dziamska

Przypisy

- 1 Akira Yoshizawa – jeden z najwybitniejszych twórców modeli origami na świecie, odznaczony przez cesarza Japonii Orderem.
- 2 R. Więckowski, *Pedagogika wczesnoszkolna*, WSiP, Warszawa 1998.
- 3 R. Pawłowska, *Czytam i rozumiem. Lingwistyczna teoria nauki czytania*, Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, Kielce.
- 4 Wydawnictwo Nowa Era, *Edukacja przez ruch. Muzyka do zabaw i ćwiczeń*.